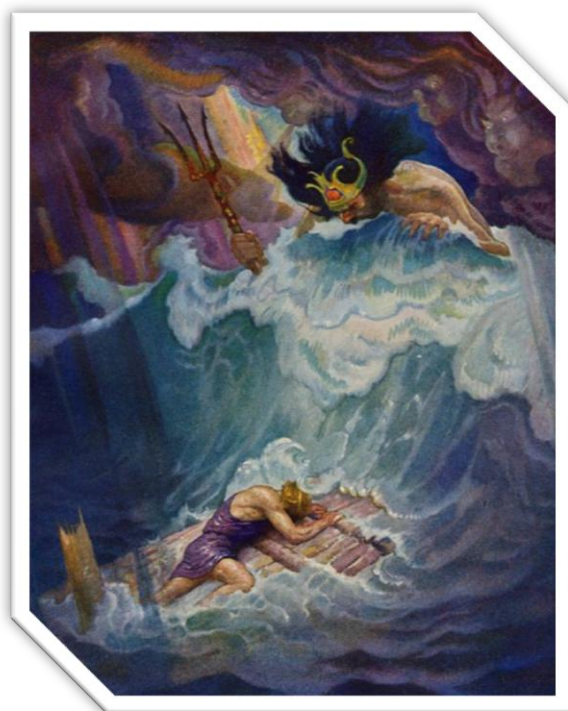

Ενότητα 9, Σύγκρουση του Ποσειδώνα με τον Οδυσσέα

Οδύσσεια Α' Γυμνασίου

Απαντήσεις ερωτήσεων σχολικού βιβλίου

σχ. βιβλίο (σ.σ. 66-67)

Απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου (σελ. 66-67)**A. ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ****1. [Ο Αινείας σε τρικυμία]**

Έτσι ως είπε ο Αίολος, χτύπησε με το δόρυ του το κοίλο βουνό
στο πλάι· όρμησαν τότε οι άνεμοι απ' την οπή που άνοιξε,
όπως στρατός, και φύσηξαν στροβιλίζοντας σ' όλη τη γη.
Όρμησαν και στη θάλασσα και τάραξαν τα βάθη της
ο Νότος κι ο Βοριάς μαζί κι ο Λίβας ο ακράτητος
και κύματα τεράστια κύλησαν στις ακτές.
Έτριξαν οι αντένες και κραύγασαν οι ναύτες.
Τη μέρα αίφνης και τον ουρανό ανάρπαξαν τα σύννεφα
απ' τα μάτια τους· έπεσε νύχτα ζοφερή στο πέλαγος.
Βροντούσαν τα ουράνια και αστραπές συχνές τα έσχιζαν.
Τα πάντα προμηνούσαν στους άντρες τον χαμό.
Λύθηκαν απ' τον φόβο τα μέλη τότε του Αινεία·
στέναξε, κι υψώνοντας τα χέρια του προς τ' άστρα
αναφώνησε: «Ω, τρεις και τέσσερις φορές καλότυχοι
όσοι έπεσαν μπροστά στα μάτια των γονιών τους κάτω
απ' τα ψηλά τείχη της Τροίας! Ω γενναιότατε των Δαναών
Διομήδη! Γιατί δεν μπόρεσα νεκρός να πέσω απ' το δεξί σου
στης Τροίας τις πεδιάδες; Όπου
ο τρομερός έπεσε Έκτορας απ' το κοντάρι του Αχιλλέα [...]!»
Και τη στιγμή που εύχονταν αυτά, σφυρίζοντας η θύελλα
απ' τον Βοριά, έσκισε τα πανιά υψώνοντας το κύμα ως τ' αστέρια.
Έσπασαν τα κουπιά, μπάταρε η πλώρη, τα πλευρά του καραβιού
πλάγιασαν στα νερά κι άγριο νερόβουνο χύθηκε πάνω τους.
Στην κορυφή του μεγακύματος κρεμάστηκαν οι ναύτες· χάσκοντας
η θάλασσα έδειξε τους βυθούς και μάνιασε η παλίρροια στην άμμο.
Τρία πλοία ο Νότος τ' άρπαξε και τα 'ριξε στους ύφαλους επάνω
...]· και άλλα τρία ο Βοριάς απ' τ' ανοιχτά
τα 'σπρωξε στα ρηγά – να βλέπεις και να κλαις· στις ξέρες
τα προσάραξε και τα περιζωσε με αμμοσωρούς.
Και το καράβι των Λυκίων με τον πιστό Ορόντη
μπροστά στα μάτια του κύμα τρανό από ψηλά
το χτύπησε στην πρύμνη· τινάχτηκε ο κυβερνήτης
κι έπεσε κατακέφαλα· και τρεις φορές το κύμα το
στριφογύρισε και δίνη ορμητική το αναρούφηξε.
Σκόρπια τότε φάνηκαν στους στρόβιλους να γυροφέρνουν
της Τροίας θησαυροί και άρματα ανδρών και άρμενα σπασμένα.

(Βιργιλίου *Αινειάδα* 1, στ. 81-119, μτφρ. της συγγραφικής ομάδας)

>> **Να συγκρίνετε την τρικυμία της Ενότητας αυτής (321-336) με την τρικυμία από την Αινειάδα του Βιργιλίου και να εντοπίσετε ομοιότητες.**

Οι φράσεις της Αινειάδας, οι οποίες αντιστοιχούν με εκείνες της Οδύσσειας είναι οι ακόλουθες:

<u>Αινειάδα</u>	<u>Οδύσσεια</u>
Έτσι ως είπε ο Αίολος, χτύπησε με το δόρυ του το κοίλο βουνό	Μιλώντας, σύναξε τα νέφη και, πιάνοντας την τρίαينا στα χέρια του
στο πλάι όρμησαν τότε οι άνεμοι απ' την οπή που άνοιξε	ξεσήκωσε όλες μαζί τις θύελλες και τους ανέμους όλους
ο Νότος κι ο Βοριάς μαζί κι ο Λίβας ο ακράτητος	Λεβάντες και νοτιάς, άγριος πουνέντες και βοριάς αιθερογέννητος
και κύματα τεράστια κύλησαν στις ακτές	συγχρόνως φύσηξαν και σήκωσαν τεράστιο κύμα
Έτριξαν οι αντένες και κραύγασαν οι ναύτες	πανί κι αντένα σφενδονίστηκαν πέρα στο πέλαγο
Τη μέρα αίφνης και τον ουρανό συνάρπαξαν τα σύννεφα απ' τα μάτια τους έπεσε νύχτα ζοφερή στο πέλαγος	έγινε η μέρα νύχτα, πέφτοντας ψηλά απ' τον ουρανό
Βροντούσαν τα ουράνια και αστραπές συχνές τα έσχιζαν	συντάραξε τον πόντο [...]
Τα πάντα προμηνούσαν στους άντρες τον χαμό	Καμιά πια σωτηρία, σκέτος όλεθρος [...]
Λύθηκαν απ' τον φόβο τα μέλη τότε του Αινεία. Στέναξε, κι υψώνοντας τα χέρια του προς τ' άστρα αναφώνησε:	Λύθηκαν τότε του Οδυσσέα τα γόνατα, λύγισε η ψυχή του, βάρυνε η γενναία καρδιά του, και μόνος του μιλούσε
«Ω, τρεις και τέσσερις φορές καλότυχοι όσοι έπεσαν μπροστά στα μάτια των γονιών τους κάτω απ' τα ψηλά τείχη της Τροίας! Ω γενναϊότατε των Δαναών Διομήδη! Γιατί δεν μπόρεσα νεκρός να πέσω απ' το δεξί σου στις Τροίας τις πεδιάδες; Όπου ο τρομερός έπεσε Έκτορας απ' το κοντάρι του Αχιλλέα [...]	[...] Ευτυχισμένοι τρεις και τέσσερις φορές οι Δαναοί που είχαν την τύχη στην ευρύχωρη Τροία να χαθούν για τους Ατρείδες. Κι εγώ μακάρι εκεί να 'χα τελειώσει
Και τη στιγμή που εύχονταν αυτά, σφυρίζοντας η θύελλα απ' τον Βοριά, έσκισε τα πανιά υψώνοντας το κύμα ως τ' αστέρια.	Δεν είχε καν τον λόγο του τελειώσει, κι έπεσε μέγα κύμα πάνω του σαρωτικό που ταρακούνησε και τη σχεδία.
Έσπασαν τα κουπιά, μπάταρε η πλώρη, τα πλευρά του καραβιού πλάγιασαν στα νερά, κι άγριο νερόβουνο χύθηκε πάνω τους.	Η θυμωμένη θύελλα με τους μεικτούς ανέμους σύντριψε το κατάρτι
τινάχτηκε ο κυβερνήτης	βρέθηκε ξαφνικά μακριά της (ο Οδυσσέας)
και τρεις φορές το κύμα το στριφογύρισε και δίνη ορμητική το αναρούφηξε.	Κι έμεινε αυτός ώρα πολλή μέσα στη δίνη

2. Ο άντρας της Ανεράιδας

Ένας νέος, Μποφίλιο τον έλεγαν, εκεί που έβοσκε τα πρόβατά του, έπαιζε και σουραύλι. Το έπαιζε τόσο γλυκά και όμορφα που ήρχονταν οι Ανεράιδες, εστέκονταν μπροστά του καμιά δεκαριά βήματα μακριά, και χορεύανε. Ο νέος που έβλεπε τόσο ωραίες νέες και λαμπροφορεμένες, έβανε όλη του την τέχνη. Και αυτό εξακολούθησε να γίνεται πολλές ημέρες. Οι Ανεράιδες ήρχονταν πάντα, άφηναν τις μπόλιες των γύρω και χόρευαν.

Ένα βράδυ, όταν γύρισε στο σπίτι του, ομολόγησε στη μάνα του τι του συνέβαινε, και της είπε πως μια από αυτές του άρεσε πάρα πολύ και θέλει να την πάρει γυναίκα. Του λέει, λοιπόν, η μάνα του να κοιτάξει πού θα βάλει εκείνη την μπόλια της και να την αρπάξει, και έτσι θα κάνει την Ανεράίδα δική του. Την άλλη μέρα, καθώς πήγε στο ίδιο μέρος και άρχισε να παίζει το σουραύλι, μαζεύτηκαν πάλι οι Ανεράιδες και χόρευαν. Αυτός είδε πού έβαλε την μπόλια της εκείνη που αγαπούσε, εχύθηκε και την άρπαξε. Οι άλλες Ανεράιδες εχάθησαν· εκείνη που 'χε την μπόλια τον παρακαλούσε να της τη δώσει, αυτός τίποτε, ώσπου αναγκάστηκε να τον ακολουθήσει στο χωριό και να τον πάρει άντρα.

Την μπόλια εκείνος την κρατούσε πάντα κρυμμένη και δεν της την έδινε, όσο και αν τον παρακαλούσε από καιρό εις καιρό. Έζησαν πολλά χρόνια μαζί και έκαναν και παιδιά πολύ όμορφα. Όταν μια φορά, που ήθελαν να παν στο χορό, τόσο πολύ παρακάλεσε τον άντρα της να της δώσει την μπόλια, που αυτός επείσθη και την έδωσε. Πήγαν στο χορό, η Ανεράίδα μπήκε στο χορό, και άρχισε να χορεύει, και άξαφνα αφανίστηκε. Από τότε δεν εγύρισε στο σπίτι να μείνει με τον άντρα της. Αλλ' όταν αυτός έλειπε από το σπίτι, πήγαινε η Ανεράίδα, το εσυγύριζε, έντυνε τα παιδιά, εμαγεύει και έφευγε.

(Ν. Πολίτης, *Παραδόσεις*, τ. Α', σσ. 465-6. Φωτοτυπημένη ανατύπωση, εκδ. Εργάνη, Αθήναι 1965)

>> Να διακρίνετε στην πιο πάνω λαϊκή παράδοση (από την Κύθνο) τη σχέση της νεράιδας με το μαγικό μαντίλι της και να επισημάνετε τη διαφορά του δικού της μαντιλιού από το μαντίλι της Ινώς.

- ✓ Στις νεοελληνικές παραδόσεις, οι νεράιδες έχουν όλη την υπερφυσική τους δύναμη στο μαντίλι που φορούν. Αν κάποιος τους το πάρει, χάνουν τη δύναμή τους και δεν διαφέρουν πλέον από τους θνητούς.
- ✓ Το μαντίλι στην παράδοση δίνει στην κάτοχό του την υπερφυσική δύναμη και τις άλλες ιδιότητες που έχουν οι νεράιδες. Όταν, όμως, εκείνη το χάσει, χάνει και τις ιδιότητές της, ενώ ο νέος κάτοχος του μαντιλιού δεν επηρεάζεται από αυτό. Ωστόσο, το μαντίλι της Ινούς είναι αθάνατο και μαγικό, είτε το έχει η κάτοχός του είτε όχι. Και, αν το δίνει σε κάποιον άλλον, το μαντίλι έχει και για εκείνον μαγική δύναμη (μπορεί ακόμη και να τον σώσει από κινδύνους).

B. ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. α. Ποια ανθρώπινα πάθη εκδηλώνει ο Ποσειδώνας στους δύο μονολόγους του; (314-320)

β. Ποια προβλήματα απασχολούν τον Οδυσσέα στους δικούς του μονολόγους και πώς τα αντιμετωπίζει; (327-345 και 390-401)

Ο **μονόλογος** είναι ουσιαστικά διάλογος του ήρωα με τον εαυτό του σε κρίσιμες στιγμές της αφήγησης, όταν αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα και αναζητεί μόνος τη λύση τους. Αποκαλύπτει έτσι τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, και ο ακροατής κατανοεί καλύτερα τις ενέργειές του.

α. Ποσειδώνας:

- ❑ Στον πρώτο μονόλογό του (στ. 314-320), ο Ποσειδώνας παρουσιάζεται ως ένας εκδικητικός θεός, ο οποίος δηλώνει πως θα κάνει ό,τι περνά από το χέρι του, ώστε ο Οδυσσέας να ταλαιπωρηθεί όσο γίνεται περισσότερο, να «χορτάσει για καλά τη μαύρη μοίρα του».
- ❑ Στον δεύτερο μονόλογό του (στ. 413-418), παρουσιάζεται χαιρέκακος: είναι ικανοποιημένος που πήρε εκδίκηση και γεμάτος σαρκασμό για την κατάσταση του εξουθενωμένου Οδυσσέα.

β. Οδυσσέας:

- ❑ Στον πρώτο μονόλογό του (στ. 327-345), εκείνο που απασχολεί περισσότερο τον Οδυσσέα είναι το ενδεχόμενο του θανάτου από πνιγμό μέσα στη θάλασσα. Τα λόγια του έχουν σχέση με την υστεροφημία, το ιδανικό της ηρωικής εποχής, και με το φόβο ενός ήρωα του πολέμου για τον άδοξο θάνατο.
- ❑ Στον δεύτερο μονόλογό του (στ. 390-401), τον απασχολούν τα όσα τον συμβούλεψε να κάνει η Λευκοθέη. Υποψιάζεται ότι υπάρχει δόλος πίσω από τη συμβουλή της θεάς, επειδή υπολογίζει πως είναι πολύ μακρινή η απόσταση που πρέπει να διανύσει.

2. Στην Ενότητα αυτή παρατηρούμε κλιμάκωση της επιθετικότητας του Ποσειδώνα κατά του Οδυσσέα. Να διακρίνετε τις φάσεις στις οποίες κλιμακώνεται η επιθετικότητα του θεού, καθώς και τις αντίστοιχες αντιδράσεις του ήρωα.

Σε αυτή την Ενότητα, παρακολουθούμε τρεις επιθέσεις του Ποσειδώνα, οι οποίες κλιμακώνονται, καθώς η έντασή τους αυξάνεται, και τις αντίστοιχες αντιδράσεις του Οδυσσέα:

- ❖ Πρώτη επίθεση του Ποσειδώνα → Φυσούν όλοι οι άνεμοι ταυτόχρονα και σηκώνουν τεράστιο κύμα.
Πρώτη αντίδραση του Οδυσσέα → Τρομοκρατείται, αγωνιά για την τύχη του και φοβάται τον άδοξο θάνατο.

- ❖ Δεύτερη επίθεση του Ποσειδώνα → Ο θεός δυναμώνει την τρικυμία, ένα κύμα σαρωτικό ταρακουνά τη σχεδία, τη στροβιλίζει, συντρίβει το κατάρτι και πετάει τον Οδυσσέα μακριά από το σκάφος του.
Δεύτερη αντίδραση του Οδυσσέα → Κατορθώνει κάποια στιγμή να πιαστεί από τη σχεδία και να καθήσει στη μέση της. Κάνει κουράγιο και προσπαθεί απεγνωσμένα να αποφύγει το θάνατο.
- ❖ Τρίτη επίθεση του Ποσειδώνα → Η τρικυμία κορυφώνεται και ο θεός, σηκώνοντας κύμα μεγάλο, άγριο, φοβερό και κατακόρυφο, το ρίχνει πάνω στον Οδυσσέα και διαλύει τη σχεδία.
Τρίτη αντίδραση του Οδυσσέα → Κρατιέται από έναν κορμό, τον καβαλικεύει, ζώνεται το κεφαλομάντιλο της Λευκοθέης και αρχίζει να κολυμπά με δύναμη.

3. Αναλύστε την παρομοίωση των στίχων 405-406 και προσδιορίστε τη λειτουργία της. Λάβετε όμως πρώτα υπόψη σας τα εξής:

Σε μια απλή παρομοίωση παρομοιάζονται δύο έννοιες, για παράδειγμα, η Ινώ με πουλί (371), ο κορμός του δέντρου με άλογο (407-408), ο Οδυσσέας με καλό πατέρα (ε 15). Στην επική ποίηση όμως (και όχι μόνο) συναντούμε και παρομοιώσεις **σύνθετες**, που είναι **εκτεταμένες/διεξοδικές**: σ' αυτές, η εικόνα που θέλει να μας δείξει ο ποιητής παρομοιάζεται με μια άλλη εικόνα, παρμένη συνήθως από τη φύση ή από την αγροτική ζωή και γνωστή, άρα, στον ομηρικό, τουλάχιστον, ακροατή· λόγου χάρη, το στροβίλισμα της σχεδίας στη θάλασσα από τους ανέμους παρομοιάζεται με το στροβίλισμα των αγκαθιών στον κάμπο από τον βοριά (362-364).

Κατά την ανάλυση μιας διεξοδικής παρομοίωσης διακρίνουμε:

- α. τι παρομοιάζεται (εδώ, π.χ., η σχεδία του Οδυσσέα στη θάλασσα)
- β. με τι παρομοιάζεται (με τα αγκάθια στον κάμπο)
- γ. ποιο είναι το κοινό τους σημείο (το στροβίλισμα από τον άνεμο)
- δ. ποιος ο ρόλος/η λειτουργία της παρομοίωσης (φωτίζει τη ζητούμενη εικόνα, συμπληρώνει και πλουτίζει την περιγραφή κ.ά.).

Ανάλυση της παρομοίωσης των στίχων 405-406:

- ✓ **Αναφορικό μέρος** → Πώς άνεμος σφοδρός σκορπίζει αλλού κι αλλού ξερά τα άχυρα της θημωνιάς
- ✓ **Δεικτικό μέρος** → Έτσι σκορπίστηκαν και τα μακριά μαδέρια
- ✓ **Όροι που παρομοιάζονται** → Τα άχυρα της θημωνιάς και τα μαδέρια της σχεδίας
- ✓ **Κοινό σημείο** → Το στροβίλισμα από τον άνεμο

- ✓ **Λειτουργικός ρόλος της παρομοίωσης** → Συμπληρώνει και εμπλουτίζει την περιγραφή, φωτίζει και καθιστά περισσότερο παραστατική την άγνωστη (πρωτοφανή) εικόνα του στροβιλίσματος των μαδεριών της σχεδίας, καθώς την παραλληλίζει με μια γνώριμη (οικεία από την καθημερινή αγροτική ζωή) εικόνα, το στροβίλισμα των αχύρων της θημωνιάς.

4. Ζωγραφίστε τον Οδυσσέα, όπως παρουσιάζεται στους στίχους 407-408.

Η εργασία αυτή είναι προσωπική για τον κάθε μαθητή.

5. Με αφορμή τη σχεδία, τον προσανατολισμό και το ναυάγιο του Οδυσσέα, συζητήστε στην τάξη τις δυνατότητες που δίνει στον άνθρωπο η θάλασσα αλλά και τους κινδύνους που κρύβει.

☐ Δυνατότητες και θετικά στοιχεία της θάλασσας:

- α. Ο άνθρωπος χρησιμοποιεί τη θάλασσα διενεργώντας το θαλάσσιο εμπόριο.
β. Με την κατασκευή των πλεούμενων, ο άνθρωπος καλλιεργεί και εμπλουτίζει πολλές τεχνικές γνώσεις.
γ. Η θάλασσα χρησιμοποιείται για την αλιεία, ενώ προσφέρει στον άνθρωπο και πρώτες ύλες απαραίτητες για τη ζωή του.
δ. Η θάλασσα παρέχει στον άνθρωπο τα μέσα, για να πραγματοποιεί ταξίδια, που διευκολύνουν την επικοινωνία με άλλους λαούς, τη γνωριμία με τόπους μακρινούς, αλλά και με τους λαούς τους και με τον πολιτισμό τους.
ε. Η ναυσιπλοΐα εξασφαλίζει σε πολλές οικογένειες παραθαλάσσιων περιοχών τα προς το ζην, με διάφορα συναφή επαγγέλματα (ναυπηγοί, πλοιοκτήτες και έμποροι, ναύτες κ.ά.).
στ. Η θάλασσα ασκεί γοητεία με τις φυσικές ομορφιές της και προσφέρει αναψυχή με τα ταξίδια, τα μπάνια και τα διάφορα αθλήματα.

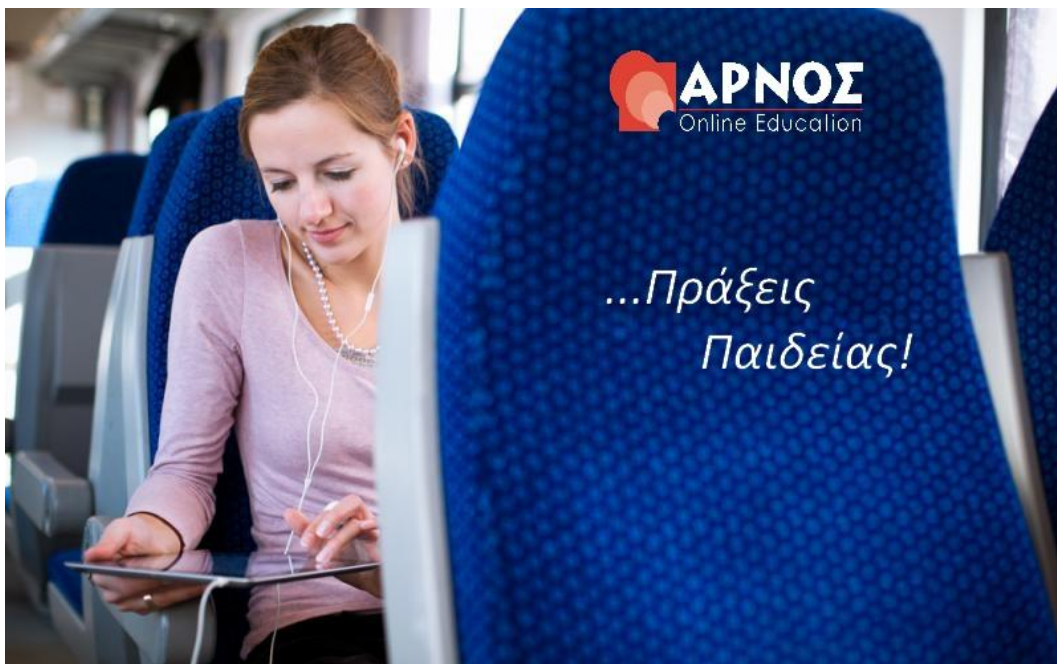
☐ Κίνδυνοι και αρνητικά στοιχεία της θάλασσας:

- α. Οι επαγγελματίες ναυτικοί, κατά τη διάρκεια των μακρινών ταξιδιών τους, ζουν τον περισσότερο καιρό στην ξενιτιά, μακριά από την πατρίδα τους και τα αγαπημένα τους πρόσωπα, μακριά από τη θαλπωρή του σπιτιού και τις χαρές της κοινωνικής ζωής.
β. Η διαβίωσή τους είναι δύσκολη, καθώς μάλιστα ζουν σε ένα απομονωμένο και περιορισμένο περιβάλλον, εκτεθειμένοι σε άγριες καιρικές συνθήκες.
γ. Το χειρότερο από όλα, όμως, είναι ο κίνδυνος του ναυαγίου, καθώς πίσω από αυτό ενδέχεται να ελλοχεύει ο θάνατος από πνιγμό μέσα στη φουρτουνιασμένη θάλασσα.

Επιμέλεια: Αικατερίνη Ανδρικοπούλου - Φιλολόγος

Φροντιστηριακό e-μάθημα

Γυμνάσιο: 9.000 μαθήματα με βίντεο-διδασκαλία για όλο το σχολικό έτος **μόνο με 150 ευρώ!**

Μελέτη όπου, όποτε και όσο εσύ θες!

Διδάσκουμε μεθοδικά σε βίντεο τη θεωρία του σχολικού βιβλίου και λύνουμε όλες τις ασκήσεις

Δημιουργούμε συνεχώς νέα βίντεο με διδασκαλία για τις εκπαιδευτικές σου απαιτήσεις

Παίζουμε και μαθαίνουμε με on line test αξιολόγησης & SOS διαγωνίσματα προσομοίωσης για τις εξετάσεις

Λύνουμε απορίες ζωντανά on line καθημερινά 3 μ.μ. - 8 μ.μ.

...Πράξεις Παιδείας!